

Interview with PDHR Donald Hays

BiH Future in the Hands of BiH Politicians

BiH needs to upgrade its infrastructure and reconnect to the rest of the Balkans. It has to find the most cost-effective way of doing that. The World Bank, EC and EBRD have indicated their willingness to provide proper professional advice in this matter. OHR is not involved.. It's up to the BiH authorities to address this issue.

[P.47] [...]Dnevni list: Some politicians, especially the ones from RS, are pessimists in regard to the Bulldozer Committee. To what extent is OHR, i.e., are you personally, satisfied with this process?

Donald Hays: I'm extremely pleased and enthusiastic about this activity. Of course none of us is going to be completely satisfied with the *results* nor should any citizen of BiH be satisfied with incremental change. However, the Bulldozer Process is original (a "made-in-BiH" product) and has proved to be amazingly effective. It has given businesspeople in this country a clear mechanism through which they can make create change through political lobbying.. The businesspeople identify what needs to be done; they educate the politicians in the need for change regarding specific regulations and clauses of individual laws that need changing. Because they are well organized they shape the process from beginning to end.. These businesspeople know what they are talking about; they are the ones who are actually running companies, paying taxes, creating jobs, keeping customers satisfied. The proof? Those 50 reforms that were presented to the governments in Bulldozer Phase 1 were all enacted by the State, the two entities and District Brcko. They have all been published in the official gazette and BiH businesspeople can now see the benefits first hand. Just the other day, someone called us to let us know that he had registered his building permit to build a warehouse, and in fact he no longer needed to pay the atomic bomb shelter fee.

Dnevni list: In April this year the representatives of the Community of Cantonal Associations and the Craft workers Chambers in the Federation were requesting a new Bulldozer small business package. What has been done so far in that regard?

Donald Hays: The Bulldozer Committee is working on such a new package of 50 reforms. By its nature, the Bulldozer process is responsive to and reflects the needs of small businesses in this country. The Committee is attentive to the concerns of craftsmen and small entrepreneurs. One proof of that is that during the first phase of the Bulldozer Initiative, the craft chamber fees, that were compulsory, were recommended to be made voluntary. This was a request by the many small entrepreneurs that felt that it was unfair to be obliged to pay a fee to a chamber with no say as to how the chamber would use that money. Now, the entrepreneurs and craftsmen can choose to join, based on how good the services provided by the chambers are. Today, the Bulldozer Committees are engaged in a second phase of reforms. Through six regional committees and a committee specialized in agriculture, the initiative continues to tackle issues that hinder investment, growth, and the proper functioning of companies. In that sense, it keeps advocating on behalf of craftsmen[...]

magazin

■ Intervju s višim zamjenikom visokog predstavnika Donaldom Haysom

Budućnost BiH u rukama bh. političara

■ BiH mora unaprijediti svoju infrastrukturu i ponovno se povezati s ostatkom Balkana. Svjetska banka, Europska komisija, Europska banka za obnovu i razvoj izrazili su volju osigurati profesionalni savjet po ovom pitanju. OHR ne sudjeluje u tome. Tijela vlasti BiH moraju riješiti ovo pitanje

Razgovarao M. Rašić

Reformski put na kojem inzistira OHR nije, u potpunosti naišao na potpuno prihvaćanje kod bh. političara, bez obzira što se zemlja nalazi u velikoj gospodarskoj krizi. Pored izabranih političara u našoj zemlji često zakone od krucijalne važnosti mora donositi visoki predstavnik, što daje jasnu sliku svijesti ljudi koji upravljaju zemljom, a koje su zbog danih obećanja izabrali građani i narodi BiH. Razgovarali smo s višim zamjenikom visokog predstavnika Donaldom Haysom o provođenju već započetih reformi i mogućem prepuštanju odgovornosti domaćim političarima kada je u pitanju budućnost BiH.

■ Neki političari, naročito oni iz RS-a, su pesimisti kada je u pitanju Buldožer komisija. U kojoj je mjeri OHR, odnosno VI osobno zadovoljni tim procesom?

Vrlo sam zadovoljan i pun sam entuzijazma zbog pokretanja ovih aktivnosti. Naravno, niko od nas neće biti u potpunosti zadovoljan rezultatima, niti bi bilo koji građanin BiH trebao biti zadovoljan postupnim promjenama. Ipak, proces "Buldožer" je originalan proces (proizvod made in BiH) i pokazao se nevjerojatno učinkovitim. Isti je poslovnim ljudima u ovoj zemlji pružio jasan mehanizam kojim oni mogu postići promjene preko političkog lobiranja. Poslovni ljudi identificiraju ono što se treba uraditi. Oni ukazuju političarima da postoji potreba da se pojedini propisi i klauzule pojedinih zakona koji se trebaju mijenjati, promijene. Zbog toga što su dobro organizirani, oni oblikuju proces od početka do kraja. Ovi poslovni ljudi znaju o čemu govore, oni su ti koji u stvari upravljaju poduzećima, plaćaju poreze, otvaraju nova

radna mjesta, nastoje zadovoljiti klijentelu. Dokaz? Svih 50 reformi koje su prezentirane tijelima vlasti u Buldožer fazi 1 usvojila je država, oba entiteta i Brčko Distrikt. Sve su objavljene u službenim glasilima i sada poslovni ljudi u BiH mogu izravno vidjeti prednosti. Baš prije neki dan pozvao nas je jedan čovjek da nam kaže da je registrirao svoju građevinsku dozvolu za izgradnju skladišta i da u stvari više nije potrebno platiti pristojbu za atomske skladište.

■ Javnost je više nego zbunjena u vezi s izborom direktora Uprave za neizravno oporezivanje. Kako je moguće imenovati na tako važnu funkciju osobu koja je bila uključena u različite afere i protiv koje su podnesene kaznene prijave?

Taj proces još uvijek nije završen. Uprava za neizravno oporezivanje predstavlja ključni element u osuvremenjenom institucionalnom okviru koji je potreban BiH kako bi funkcionirala učinkovito i kako bi ispoštovala europske standarde. Političarima BiH je trebalo dugo vremena da ovo postignu, a postoje i druge faze ovoga procesa koje se trebaju završiti prije nego što se imenuje kandidat na mjesto direktora Uprave za neizravno oporezivanje. Ovaj proces će na kraju biti u rukama izabranih političara. Oni su ti koji će na kraju biti odgovorni za konačni rezultat.

■ Otkad ste na terenu započeli posjete uspješno privatiziranim poduzećima zajedno s entitetskim premijerima, što ste otkrili na tom polju i kako ljudi reagiraju na Vaše posjete?

Prije svega, dopustite mi kazati da ovi zajednički posjeti pokazuju rastuću zajedničku viziju dviju entitetskih vlada po pitanju ekonomije,

te njihovo prepoznavanje potrebe koordiniranog djelovanja koje mora postojati između Federacije i RS-a. Oba premijera shvaćaju da oni moraju promovirati ekonomsku reformu i moraju brzo ostvariti rezultate. Oba premijera su opredijeljena za isti paket reformi koji je dogovoren na Bjelašnici. Iste je reforme potrebno izvršiti na cijelom teritoriju BiH - od Foče do Fojnice, od Bihaća do Trebinja, od Tuzle do Mostara - čišćenje poslovnog prostora, stimuliranje izvoza, ponovno otpočinjanje procesa privatizacije. Ono što smo otkrili na ovom polju jest da kada se privatizacija izvrši na odgovarajući način, ona i funkcionira - u korist radnika, u korist direktora poduzeća i poduzetnika, u korist lokalne zajednice, te u korist čitave ekonomije BiH kao cjeline. Što znači uspješna privatizacija? Uspješna privatizacija znači da investitor preuzima poduzeće, ulaže kapital koji je potreban poduzeću kako bi unaprijedio proizvod ili uslugu poduzeća, tako da se isto može uključiti u konkurenciju i ostvariti profit. Što to znači za radnike? Jednostavno, profitabilno poduzeće pruža svojim radnicima sigurnost posla. Profitabilno poduzeće se razvija i zapošljava nove radnike.

■ U travnju ove godine predstavnici Zajednice županijskih udruženja te obrtničkih komora u Federaciji zahtijevali su novi paket Buldožer mjera za mala poduzeća. Što je do sada učinjeno po tom pitanju?

Buldožer komisija radi na takvom novom paketu od 50 reformi. Po svojoj prirodi, Buldožer proces uzima u obzir i odražava potrebe malih poduzeća ove zemlje. Ova komisija posvećuje posebnu pažnju problemima obrtnika i malih poduzetnika. Jedan dokaz za to je da je

tijekom prve faze Buldožer inicijative dana preporuka da se članarine u obrtničkim komorama, koje su bile obvezne, plaćaju na dragovoljnoj osnovi. Ovo je bio zahtjev mnogih malih poduzetnika koji su smatrali da nije pravedno da obvezno plaćaju članarinu komori, a da nemaju nikakva utjecaja na to kako će ta komora upotrijebiti ta novčana sredstva. Sada poduzetnici i obrtnici mogu odlučiti da se učlane na osnovi toga koliko su dobre usluge koje pružaju ove komore. Danas su Buldožer komisije uključene u drugu fazu reformi. Kroz šest regionalnih komisija i komisiju specijaliziranu za oblast poljoprivrede ova inicijativa nastavlja rješavati pitanja koja su prepreke investicijama, razvoju, te odgovarajućem funkcioniranju poduzeća. U tom smislu, i dalje nastavlja zagovarati interese obrtnika.

■ Ukoliko bi Vas netko od Vaših prijatelja iz Sjedinjenih Američkih Država pitao gdje uložiti novac u BiH, što biste mu preporučili?

Mogućnosti su brojne, od turizma, prehrambeno-prerađivačke industrije do razvoja softvera, ne bih započinjao s izdvajanjem posebnih sektora, ali bilo koji od investitora

■ Svih 50 reformi koje su prezentirane tijelima vlasti u Buldožer fazi 1 usvojila je država, oba entiteta i Brčko Distrikt

iz SAD-a zainteresiran za mala i srednja poduzeća prepoznat će rastući sektor u ovoj zemlji, na primjer, laku industriju i visoke tehnologije, i očekivao bih da to bude fokus interesiranja investitora koji nisu iz BiH.

■ Iako OHR nema posebne veze s izgradnjom koridora Vc, kako Vi, kao stručnjak za ekonomiju, ocjenjujete ovo pitanje, odnosno, možemo otvoreno reći, politički problem koji je nastao u BiH zbog izgradnje ove autoceste?

lem koji je nastao u BiH zbog izgradnje ove autoceste?

BiH mora unaprijediti svoju infrastrukturu i ponovno se povezati s ostatkom Balkana. Ona mora iznaći najrentabilniji način da to uradi. Svjetska banka, Europska komisija, Europska banka za obnovu i razvoj izrazili su volju osigurati profesionalni savjet po ovom pitanju. OHR ne sudjeluje u tome. Tijela vlasti BiH moraju riješiti ovo pitanje.

■ Postoji li nešto posebno što biste željeli reći u vezi s boljom budućnošću BiH?

Postoji bolja budućnost. Danas mogu vidjeti naznake te budućnosti na licima mnogih građana BiH koje srećem, a koji su se uključili u proces reformi, bez obzira jesu li poslovni ljudi, državni službenici ili članovi interesnih skupina. I ova budućnost je dobro unutar dohvata. Djelomična strategija za taj put je već u fazi razvoja - Akcijski plan usvojen na Mrakovici za kratkoročno razdoblje, cjelokupan program Posao i pravda. Strategija za smanjenje siromaštva te proces europskih integracija. U ovim strategijama je navedeno, često vrlo detaljno, što se mora uraditi. Postoji širok politički konsenzus o tome što se mora uraditi. U ovom pogledu BiH ima prednost nad mnogim drugim zemljama. Politički establishment u ovoj zemlji nema pozitivan dosjed kad se radi o izvršavanju njegovih obveza u prošlosti. Jasno je da se ova mora promijeniti. Počinjem vjerovati da se može promijeniti. Ukoliko političari prestanu podržavati promjene zbog kratkoročnih političkih poena i usredotoče se na implementiranje vrlo racionalnih politika koje su predložene, smatram da bi u roku od dvije do tri godine BiH mogla ostvariti značajan napredak u prevladavanju ekonomske krize. Nitko ne bi trebao ni najmanje sumnjati da ova zemlja može i da će na kraju uspijeti. Ona može postati prosperitetno demokratsko društvo. Sve što se mora dogoditi jest da se političari usredotoče na rješavanje problema i na usvajanje odgovarajućih zakona i regulativa. Vrijeme je da im građani kažu da prestanu s besmislenim i početno raditi ono za što su ih oni izabrali da rade.